

HOVEDDEL I: HOVEDTREKK OG FORUTSETNINGER

1.1 Innledning og hovedtrekk

Rådmannen legger med dette frem sitt forslag til budsjett for 2014 og handlingsprogram med økonomiplan for 2014-2017.

Etter en krevende budsjettprosess er rådmannen alt i alt tilfreds med det budsjettforslaget som fremmes. Strategien for vekst og utvikling videreføres. Samtidig er det lagt inn en betydelig styrking av de sentrale velferdstjenestene.

Kommuneøkonomien er særlig presset av pensjonsutgifter, utslag av tidligere omlegging av inntektssystemet og de nye finansieringsordningene innen barnehagesektoren. Dette er bakgrunnen for at økonomien er under press. I tillegg er det en rekke behov innen de ulike virksomhetsområdene som krever større bevilgninger over kommunens budsjett. Det er imidlertid ikke slik at Ringsaker kan etablere et landsgjennomsnittlig nivå på alle tjenester når inntektene kun er på 95 prosent av landssnittet.

Budsjettet er saldert gjennom en lang rekke tiltak. Flere av disse er ledd i et nødvendig arbeid for omstilling og effektivisering. Det er foretatt enkeltkutt og tilpasninger innen alle virksomhetsområder, og det er lagt opp til inndekning ved å øke inntektene innen ulike ordninger. Herunder kommer en økning av eiendomsskatten, men ikke med så mye som det en periode kunne ligge an til å være behov for. Det er ingen omfattende økninger i de kommunale avgiftene.

Rådmannen vil understreke viktigheten av å øke inntektene i årene fremover. En positiv befolkningsutvikling har avgjørende innvirkning på inntektsgrunnlaget. Det er nødvendig at en over tid står fast ved og bygger videre på strategien om vekst og utvikling i et målrettet og systematisk arbeid.

Ringsaker må posisjonere seg og være klar når utbygging av firefelts E6 og tospors jernbane gjør regionen mer attraktiv for bosetting og næringsetablering. "Den store infrastrukturen" gir muligheter for vekst i Innlandet, og disse må gripes nå. Derfor satses det videre på tomtetilrettelegging, byutvikling, næringsutvikling, oppvekst og kultur. Også satsingen på videre utbygging i fjellet og på det Mjøsnære som attraksjon videreføres.

Oppvekst er viktig for bosetting, og det legges betydelige ressurser i utbygging og rehabilitering av flere skoler den kommende økonomiperioden. Dette er det klart største grepet på investeringssiden. Brøttum skole ferdigstilles i 2014. I løpet av perioden bygges ny barneskole i Moelv, Mørkved skole vil stå ferdig og arbeidet med å planlegge for utbygging/rehabilitering av Stavsberg skole er i gang. Satsingen på å øke læringsutbyttet skal både videreføres og utvikles, og kommunen er klar på at systematisk arbeid over tid vil gi resultater.

Ringsaker kommune skal levere gode velferdstjenester, og helse- og omsorgstjenestene er helt sentrale. Nytt avlastningscenter bygges innen 2015, dobbeltrom avvikles i løpet av 2016, og det vil i økonomiplanperioden legges til rette for utbygging av flere omsorgsboliger. Innen pleie og omsorg er det nødvendig å øke budsjetttrammen til omsorgsdistrikt Brumunddal for å kunne ta hånd om en økende etterspørsel etter tjenester. Helsestasjons- og skolehelsetjenesten gis et løft for å bedre helsefremmende og forebyggende tjenester til barn og ungdom i Ringsaker kommune. Barnevernet er gitt en betydelig styrking av budsjettet for å kunne ha en bedre balanse mellom aktivitet og økonomiske rammer. Det samme er tilfelle for sosiale tjenester hvor det har vært nødvendig å styrke sosialhjelpsbudsjettet.

Rådmannens budsjettforslag vil innen en rekke områder oppfattes stramt, men det innebærer etter rådmannens vurdering ingen kritiske eller omfattende kutt i de grunnleggende velferdstjenestene. Budsjettet legger tvert i mot til rette for videre vekst i Ringsaker, samtidig som velferden videreutvikles.

1.1.2 Strategi

Kommunens visjon

Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt av kommunestyret 27.9.2006, og Ringsaker kommunes visjon er der formulert til å være:

Ringsaker – vekst og utvikling!

Kommuneplanen angir retningen i arbeidet for å realisere visjonen ved at Ringsaker kommune skal:

- tilrettelegge for et mangfold av attraktive boområder i hele Ringsaker
- være næringslivets favorittkommune
- tilby et godt utbygget service- og tjenestetilbud
- sikre gode oppvekstmiljø
- sikre et bredt og mangfoldig kulturtilbud
- bygge opp kunnskap, kompetanse og utdanningstilbud
- sikre bærekraftig utnyttning av ressursene
- synliggjøre og utnytte det mangfold av muligheter som finnes i kommunen
- spille på lag med innbyggerne, private og offentlige aktører

Strategi og profil

Kommunens mer konkretiserte strategi er utledet med grunnlag i kommuneplanens føringer og utviklet gjennom de årlige budsjettprosessene. Strategien i arbeidet for videre vekst og utvikling i Ringsaker er stikkordsmessig beskrevet ved følgende oppsett:

”Kommunen med mangfoldet og de gode bostedene!”

- Brumunddal og Moelv som attraktive steder – byutvikling.
- God tilgang på attraktive boligtomter og mangfold i tilbudet.
- Bidrag til levende bygder.
- Fokus på Mjøsa og fjellområdene.

”Den næringsvennlige kommunen!”

- Fokus på næringsutvikling – vise handlekraft og initiativ i samarbeid med næringslivet.
- Infrastruktur og beliggenhet gir muligheter.
- Tilrettelegging av næringsarealer.
- Kompetanse, innovasjon og samarbeid.

”Oppvekstkommunen!”

- Barnehageplass til alle.
- Økt læringsutbytte i skolen, basisfagene i sentrum.
- Utbygging og rehabilitering av skolebygg.
- Satse på kultur – gode opplevelser, livskvalitet og oppmerksomhet.

”Kommunen med det gode tjenestetilbudet!”

- En effektiv og målrettet pleie- og omsorgstjeneste.
- Ansatte som yter kommunale tjenester med høy faglig kvalitet.

”Kommunen med orden i sakene!”

- Økonomien skal være i orden.
- Korrekt saksbehandling er en selvfølge.
- Kommunen som attraktiv arbeidsgiver.
- Godt vedlikeholdte og velstelte kommunale bygg og anlegg.
- Fremstå positivt og offensivt.

Det helt vesentlige for Ringsaker kommune er befolkningsvekst. Et livskraftig, attraktivt lokalsamfunn utvikler sine kvaliteter til beste for innbyggerne og ekspanderer! For å bevare kommunens andel av kommunesektorens frie inntekter, må en holde tritt med befolkningsveksten i landet. Markant positiv utvikling i innbyggertallet over tid er den fremste indikasjon på hvorvidt kommunen lykkes i sin streben etter vekst og utvikling.

Kommunen har ved utgangen av andre kvartal 2013 til sammen 33.491 innbyggere. Neste tallfestede arbeidsmål er satt til 35.000 innen 1.1.2018. Det betinger en gjennomsnittlig årlig vekst på over 300 innbyggere. Hvis en skulle oppnå en gjennomsnittlig årlig vekst på 200 innbyggere, som også må sies å være ambisiøst, så vil en nå 35.000 i 2021. Ringsaker kommune skal satse offensivt og målrette innsatsen med dette neste nivået for øye!

1.1.3 Prioriteringer

Som omtalt innledningsvis er det innenfor de anslåtte økonomiske rammer fremover, vektlagt å finne en god balanse mellom å opprettholde og videreutvikle de sentrale velferdstjenestene og tiltak for vekst og utvikling for å sikre inntektsgrunlaget for velferdsproduksjonen.

Under følger en oppstilling av noen utvalgte sentrale prioriteringer i budsjett og økonomiplan. Tiltakene er beskrevet mer utførlig under de enkelte virksomhetsområder i hoveddel IV.

Barnehage

Ringsaker skal til enhver tid ha full barnehagedekning. Barnehageopptaket for 2013/2014 viste at eksisterende barnehage tilbud ikke var tilstrekkelig for å gi tilbud til alle barn med lovfestet rett til barnehageplass på Nes. Nes barnehage bygges derfor ut med tre avdelinger, der to planlegges åpnet høsten 2014. I henhold til kommunestyrets vedtak i k.sak 69/2013, hvor det ble godkjent et kostnadsoverslag på 18 mill. kroner er det innarbeidet 17 mill. kroner i 2014, mens 1 mill. kroner ble bevilget i budsjett 2013. Tingnes barnehage drives midlertidig barnehageåret 2013/2014 i påvente av utvidelsen av Nes barnehage.

Erfaringstall tilsier at det er behov for å gjennomføre vedtatte utbygginger av barnehager i Moelv og på Brøttum. Dagens kapasitet kan ikke ivareta en økning i etterspørselen i disse områdene. Det er i økonomiplanen ført opp 12 mill. kroner til ny barnehage i Moelv i 2015. Det er videre ført opp 18 mill. kroner til barnehageinvesteringer i 2016, som foreløpig ikke er fordelt til konkrete prosjekter. En må påregne at deler av beløpet vil gå til fullfinansiering av barnehage i Moelv og resterende beløp til delfinansiering av ny barnehage på Brøttum. Dette vil rådmannen komme nærmere tilbake til.

Skole

I perioden intensiveres arbeidet med den vedtatte rehabiliterings- og utbyggingsplanen for skolene. Dette arbeidet har høy prioritet, og store investeringer legges til grunn for å ferdigstille Brøttum skole, bygge ny barneskole i Moelv og Mørkved skole, samt starte arbeidet med Stavsberg skole.

Byggetrinn 1 for Brøttum skole vil stå ferdig mot slutten av 2013. Ombygging av den gamle ungdomsskolen til spesialundervisningsfløy ventes å være ferdig til sommeren 2014. Det er lagt inn 40,945 mill. kroner til fullfinansiering av skolen. I tillegg er det ført opp 4 mill. kroner til utbedring av svømmebassenget ved skolen i 2014.

Rom- og funksjonsprogram for ny barneskole i Moelv ble vedtatt ved k.sak 84/2010. Reguleringsplan ble vedtatt i k.sak 73/2012. Kostnadsbildet til ny barneskole i Moelv har endret seg siden rom- og funksjonsprogrammet ble vedtatt, som følge av nye byggetekniske krav og utviklingen i byggemarkedet. Oppdaterte forutsetninger om pris og krav som ligger i vedtatt reguleringsplan, gjør at de totale utgiftene nå anslås til om lag 217 mill. kroner. I tillegg kommer ekstra utgifter knyttet til infrastruktur og trafiksikkerhetstiltak. Dette er igjen anslått til om lag 20 mill. kroner. Det er tatt høyde for disse oppdaterte anslagene i forslaget til budsjett og økonomiplan.

Mørkved skoles rom- og funksjonsprogram og forprosjekt til byggetrinn 1 ble vedtatt i k.sak 11/2013 med et kostnadsoverslag på 134,360 mill. kroner. Kostnadsoverslaget er innarbeidet i budsjett og økonomiplan. I forbindelse med utarbeidelsen av kravspesifikasjoner har det blitt vurdert en alternativ gjennomføringsmodell. Dette innebærer en løsning hvor byggetiden for prosjektet reduseres med ca. 10 måneder. I stedet for ferdigstillelse i desember 2016, legger en opp til at skolen skal være klar til innflytting i god tid før skolestart i august 2016. Denne gjennomføringsmodellen forutsetter at elevene og lærerne flyttes til paviljong fra skolestart i august 2014. Dette medfører et behov for paviljong til 270 elever og lærere, noe som innebærer et behov for å øke arealet i paviljongen til ca. 400 kvadratmeter. Det legges til grunn at økt arealbehov kostnadmessig går opp i opp med kortere leietid.

Utbyggingen ved Stavsberg skole er planlagt som et felles prosjekt med Hamar kommune. Prosjektet er videre basert på en felles kommunedelplan. I k.sak 89/2010 ble det fattet vedtak om at Ringsaker kommune ønsker å inngå forpliktende samarbeid med Hamar kommune om en felles barneskole på Stavsberg. Kommunestyret godkjente i k.sak 68/2012 en avtale som sikrer utvidelse av skoletomten. Det ble varslet planoppstart for reguleringsplan for Stavsberg skole 8.5.2013, og arbeidet med rom- og funksjonsprogram skal nå settes i gang.

Gjennom tidligere saker og orienteringer er det kjent at bygningen på Fagernes skole er i svært dårlig stand. Fagernes skole er ikke satt opp på prioritert liste i gjeldende rehabiliterings- og utbyggingsplan for grunnskolen, jf. k.sak 43/2008, men rådmannen foreslår likevel at det budsjettmessig legges til rette for å leie paviljong fra skolestart høsten 2015. Tiltaket er foreløpig lagt inn med kr 375.000 i 2015 og kr 750.000 fra 2016 inntil de nærmere detaljer er avklart.

Helsestasjoner

I statsbudsjettet er det lagt til rette for styrking av helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Med bakgrunn i dette er budsjetttrammen til helsestasjoner styrket med 1,127 mill. kroner, der hoveddelen går til opprettelsen av 1,6 årsverk helsesøster. Styrkingen av stillingsressurser i helsestasjons- og skolehelsetjenesten gir et løft for tjenesten til bedre helsefremmende og forebyggende tjenester til barn og ungdom i Ringsaker kommune. En får økt tilgjengeligheten i skolehelsetjenesten, og vil kunne gi tilbud om flere tjenester. I tillegg vil kompetanseheving rettet mot tidlig innsats overfor barn, unge og foreldre prioriteres.

Brumunddal omsorgsdistrikt

Basert på den økonomiske situasjonen etter 2. tertial 2013 ligger det an til en forbedring av budsjettssituasjonen for virksomhetsområde pleie og omsorg samlet sammenlignet med tidligere år. Fem av åtte enheter rapporterer om et budsjett i balanse i 2013. Den økonomiske utfordringen av betydning ligger i omsorgsdistrikt Brumunddal, som har vært igjennom en omfattende omorganiseringsprosess i 2013. Innenfor budsjetttrammen til virksomhetsområde pleie og omsorg er det lagt opp til en styrking av omsorgsdistrikt Brumunddal med 3,7 mill. kroner. I tillegg iverksettes en rekke tiltak for å redusere overforbruket.

Avvikling av dobbeltrom

I samsvar med kommunestyrets vedtak om avvikling av dobbeltrom ved sykehjemmene i kommunen, jf. k.sak 78/2013, er det i budsjetttopplegget lagt opp til en avvikling av alle dobbeltrommene i løpet av 2016. I 2014 avvikles dobbeltrommene i demensenhetes avdeling ved Ringsaker bo- og aktivitetssenter, og i 2015 avvikles de øvrige dobbeltrommene ved bo- og aktivitetssenter. Samtidig styrkes bemanningen. Til slutt avvikles ni dobbeltrom ved Brumunddal bo- og aktivitetssenter i 2016. Hjemmetjenesten styrkes med 2,750 mill. kroner på årsbasis som følge av at antallet sykehjemsplasser reduseres.

Avlastningssenter

Nytt avlastningssenter for barn og unge ble vedtatt med et kostnadsoverslag på 64,068 mill. kroner, jf. k.sak 70/2013. Prosjektet er fullfinansiert i økonomiplanperioden med 37,978 mill. kroner.

Barnevern

Barneverntjenesten har over flere år hatt store merforbruk i forhold til budsjett. Årsaken er økning i saksmengde og at flere barn er plassert utenfor hjemmet, til høyere kostnad. Lav alder ved plassering, øker antall plasseringsår. Dessuten er mangelen på fosterhjem kostnadsdrivende. Økte meldingstall fører til merutgifter til hjelpetiltak i hjemmet, utgifter til sakkyndige, reiseutgifter og overtid.

Rådmannen foreslår nå en betydelig styrking av barnevernbudsjettet, for å bringe enhetens budsjett mer i samsvar med reelt behovsnivå. For 2014 foreslås en samlet rammeøkning på 9,041 mill. kroner i forhold til 2013-budsjettet. Av dette er 5,396 mill. kroner en reell rammestyrking, hvorav 4 mill. kroner disponeres til økte utgifter til fosterhjem, beredskapshjem og institusjon. Om lag 1,350 mill. kroner dekker lønnsutgifter ved en ny saksbehandlerstilling som ble opprettet ved behandlingen av 1. tertialrapport 2013, jf. k.sak 54/2013, og en stilling knyttet til tidlig intervensjon og rus med arbeidssted ved Ungdomskontakten.

Om lag 3,645 mill. kroner av rammestyrkingen er kompensasjon for økte egenandeler og prisøkninger knyttet til bl.a. institusjonsplasser, fosterhjem, bolig for enslige mindreårige flyktninger mv.

Sosiale tjenester

Sosialhjelpsbudsjettet styrkes med til sammen 3,508 mill. kroner fra 2014. Etter etableringen av NAV Ringsaker har enheten i perioden 2009-2012 hatt negative avvik hvert år. Prognosen for 2013 tilsier et merforbruk på til sammen 5,3 mill. kroner, som kan tilskrives en vesentlig økning i antall brukere som mottar månedlig sosialhjelp. Årsaken til økningen er sammensatt og er nærmere beskrevet i hoveddel IV under VO 51 Sosiale Tjenester.

Vedlikehold av kommunens bygningmasse

Utover å kompensere for økte FDV-utgifter på 2,534 mill. kroner som følge av ny/utvidet bygningsmasse, er det i budsjettforslaget innarbeidet en økning av vedlikeholdsbudsjettet med 1 mill. kroner. Det ble i budsjett 2013 vedtatt en tilsvarende styrking. Det er over investeringsbudsjettet ført opp 2,5 mill. kroner årlig til utbedringer/rehabilitering av tjenestebygg. Videre er det ført opp 2 mill. kroner årlig til investeringstiltak i skolene knyttet til miljørettet helsevern.

Investeringer i infrastruktur

Det investeres tungt i infrastruktur, både for å tilrettelegge for tilgjengelige og attraktive byggefelt, utvikling i fjellet, byutvikling og næringsutvikling.

Investeringer innenfor vann, avløp og renovasjon utgjør om lag 244,9 mill. kroner i økonomiplanperioden, hvorav 72,8 mill. kroner investeres i 2014. Det er økende aktivitet i boligmarkedet i Ringsaker, og utviklingen av boligområder i Verven i Brumunddal og Lund/Vold i søndre del av kommunen er avhengig av større infrastrukturinvesteringer. Etableringen av IKEA i Ringsaker har utløst en stor interesse for etableringer i området Nydal-Olrud-Trehørningen, og det er avgjørende at en nå legger til rette for tilfredsstillende løsninger for vann og avløp i området, slik at muligheter for fremtidige etableringer sikres. Utbyggingen av ledningsnett til Sjusjøen og oppgradering av renseanlegget i Moelv er viktig både for fremtidig utvikling av Moelv og for den videre utviklingen av Sjusjøen.

Investeringer utenfor VAR-området utgjør 204,3 mill. kroner, hvorav 91,6 mill. kroner i 2014. Flomsikring av Brumunda er et av de sentrale tiltakene, og helt avgjørende for videre byutvikling i Brumunddal. Infrastrukturtiltak for byutvikling i Moelv og Brumunddal fullføres som planlagt, men det er begrenset hva som er lagt inn av nye tiltak. Infrastrukturtiltak i forbindelse med bygging av nytt Prøysenhus er innarbeidet i budsjettet.

1.1.4 Nærmere om budsjettforslagets bakgrunn og forutsetninger

Formannskapet vedtok i møte 26.6.2013 ved f.sak 117/2013 veiledende rammer for virksomhetsområdene med et foreløpig inndekningsbehov og en skisse til inndekning som vist i tabell 1.1.4.1.

Tabell 1.1.4.1 Inndekningsbehov og skisse til inndekning 2014-2017 (kr 1.000)

	2014	2015	2016	2017
Inndekningsbehov	31 600	39 100	43 900	53 000
<i>Inndekningstiltak</i>				
Generelt prosentvis kutt	2 000	2 000	2 000	2 000
Spesifiserte innsparingstiltak	6 050	6 050	6 050	6 050
Avventes til statsbudsjettet	6 050	6 050	6 050	6 050
Økt eiendomsskatt ^{*)}	17 500	17 500	17 500	17 500
Manglende inndekning		7 500	12 300	21 400
<i>Sum inndekningstiltak</i>	31 600	39 100	43 900	53 000

^{*)} Beløpet er etter prisfremskrivning av eiendomsskatten og økt eiendomsskatteobjekter med om lag 2,9 mill. kroner

Utover å gi veiledende netto driftsrammer og investeringsrammer pr. virksomhetsområde, vedtok formannskapet følgende:

3. *Rådmannen pålegges å korrigere rammene for endrede forutsetninger (lønns- og prisutvikling, pensjon, frie inntekter, statsbudsjett m.v.) og inndekningstiltak samt fremlegge et forslag til budsjett 2014 og økonomiplan 2014-2017 som er i balanse.*
4. *Rådmannen utarbeider budsjett 2014 og økonomiplan 2014-2017 etter de prinsippene som er beskrevet i saksfremlegget.*

Rådmannen har ved utarbeidelsen av budsjett 2014 og økonomiplan 2014-2017 i stor grad fulgt skissen til inndekning som lå til grunn for formannskapets vedtak om drifts- og investeringsrammer. Siden rammesaken ble behandlet 26.6.2013 har det imidlertid skjedd endringer i budsjettforutsetningene som både har påvirket utgifts- og inntektssiden i budsjett 2014 og økonomiplan 2014-2017. Det er derfor vanskelig å henføre de detaljerte tiltakene på utgifts- og inntektssiden helt eksakt til de enkelte elementer i skissen over.

Veksten i kommunens frie inntekter gir i liten grad rom for å dekke nye drifts- og investeringsbehov. Inntektsveksten har i stor grad blitt disponert til videreføring av eksisterende drift. Budsjett 2014 er saldert ved å foreta mindre innsparinger i driften, øke enkelte gebyrinntekter, oppjustere finansinntekter og nivået på andre generelle statstilskudd, bruke av avsatte driftsmidler (disposisjonsfond) og ved å øke provenyet for eiendomsskatten med 21,476 mill. kroner. Økningen fordeler seg med volumvekst (nybygg/tilbygg) fra 2013 til 2014 på 2,0 mill. kroner, prisfremskrivning på 2,42 mill. kroner, samt økt eiendomsskatt pga. endret skattesats på 17,056 mill. kroner. Dette er i underkant av hva som var skissert i rammesaken.

Som tabell 1.1.4.1 viser, er det ubalanse i økonomiplanen fra 2015 som øker utover i perioden. Dette er rent budsjetteknisk dekket opp ved bruk av disposisjonsfond. Den voksende ubalansen må dekkes inn. Dette kan skje ved nye utgiftskutt og/eller oppjustering av inntektssiden i budsjettet, hovedsakelig ved økt eiendomsskatt. Mange runder med utgiftskutt de seneste årene har gjort det vanskelig å redusere driftsutgiftene ytterligere uten at dette går utover tjenestetilbudet. Kommunen har parallelle tjenestetilbud i ulike deler av kommunen. I en situasjon hvor utgiftene overstiger inntektene, bør det vurderes om omfanget av slike parallelle tjenestetilbud kan reduseres. Det er i det foreliggende forslaget ikke innarbeidet slike tiltak, men rådmannen ser fremover ingen annen realistisk løsning enn å foreta en vurdering av dette temaet hvis saldering skal foretas i det vesentlige på utgiftssiden og ikke ved større økninger på inntektssiden.

Det er ikke foretatt kutt i de sentrale velferdstjenestene, men en må hele tiden vurdere både innretning og nivået på tjenestene som gis uten at dette skal gå utover tjenestekvaliteten. Dette er en vanskelig balansegang, men rådmannen mener at hensynet til brukerne og de ansatte er ivaretatt på en god måte gjennom forslaget til budsjett 2014 og økonomiplan 2014-2017.

Selv om det er nødvendig å gjennomføre mindre utgiftskutt, foreta omstillings- og effektiviseringstiltak og øke inntekter fra bl.a. eiendomsskatt, er det samtidig helt nødvendig å stå fast ved strategien for vekst og utvikling på tiltak som gir befolkningsvekst og som vil sikre et høyere nivå på kommunens frie inntekter. Dette er den viktigste forutsetningen for videre utbygging av kommunens velferdstjenester. Kommunen må nærme seg landsgjennomsnittlig befolkningsvekst dersom en skal få sin andel av inntektsveksten i kommunesektoren.

Det er tre forhold som rådmannen innledningsvis ønsker å kommentere i forhold til den stramme budsjettssituasjonen i Ringsaker. Dette er økningen i pensjonsutgifter, rammefinansiering av barnehagene og omleggingen av inntektssystemet i 2011.

Pensjonsutgifter

Flere faktorer har bidratt til å trekke premienivået opp de siste årene. Hovedårsaken er sterk lønnsvekst og lav rente. Det lave rentenivået var grunnlaget for Finanstilsynets reduksjon i den garanterte avkastningen i 2012. Dette økte sparekravet og dermed premienivået med om lag 12 pst. I tillegg har Finanstilsynet stilt krav om at pensjonsordningene må ta høyde for økt levealder. Innføring av økt levealder i beregningsforutsetningene vil øke nivået på løpende premier fra 2014. I tillegg stiller Finanstilsynet krav om at pensjonsavsetningene må oppkapitaliseres, for å sikre at allerede opptjente rettigheter har forsikringsmessig dekning for økt levealder. Så lenge oppreserveringen pågår, vil premieinnbetalingene ligge høyere enn i en normalsituasjon. Denne pukkeeffekten er ventet å vare i de neste tre til fem årene.

Veksten i pensjonsutgiftene de senere årene har blitt en betydelig økonomisk utfordring for Ringsaker og er en av årsakene til det forholdsvis stramme budsjetttopplegget på driftssiden for 2014 og de øvrige årene i økonomiplanen. I forhold til opprinnelig budsjett 2013 øker de samlede pensjonsutgiftene med netto 36,144 mill. kroner etter at forventet tilbakeført overskudd fra KLP er trukket fra. Reguleringspremien og tilbakeført overskudd i 2013 ble netto 17,103 mill. kroner lavere enn budsjett 2013. Iht. 2. tertialrapport 2013 vil innsparte pensjonsutgifter bli stående på lønnsreserven til bruk i budsjett 2014 og 2015 for å dekke deler av den sterke økningen i pensjonsutgiftene. Det vises til hoveddel IV under VO 88 Tilleggsbevilgninger for omtale av de beregningstekniske forutsetningene for og sammensetningen av pensjonsutgiftene.

Rammefinansiering av barnehagesektoren

Fra å være en sektor i hovedsak finansiert av øremerkede statstilskudd og foreldrebetaling, har barnehagesektoren blitt en betydelig økonomisk virksomhet. I 2009 ble det innført lovfestet rett til barnehageplass. Fra 2011 ble de øremerkede statstilskuddene til barnehagedrift innlemmet i rammetilskuddet til kommunen. Innlemmingen av tilskuddene innebærer at barnehagene må finansieres innenfor de totale økonomiske rammer til kommunen. Samtidig ble det ved forskrift bestemt en omlegging av finansieringsordningen for ikke-kommunale barnehager. Med en om lag 50/50 fordeling mellom kommunale og ikke-kommunale barnehageplasser og en tilskuddsandel som nærmer seg 100 % av utgiftene ved en kommunal barnehageplass, innebærer finansieringsordningen at for hver krone som de kommunale barnehagebudsjettene øker med, øker tilskuddet til de ikke-kommunale barnehagene med om lag samme beløp. I budsjett 2012 og økonomiplan 2012-2015 ble barnehagebudsjettet styrket med til sammen 14 mill. kroner til dekning av økte utgifter ved omlegging av finansieringsordningen for ikke-kommunale barnehager. I forhold til ovennevnte forhold var det det behov for å øke budsjettet tilskudd til ikke-kommunale barnehager årlig med ytterligere 9 mill. kroner i 2013. Fra 2015 trappes tilskuddet opp med 2 mill. kroner pga. utvidelse av barnehager.

Omlegging av inntektssystemet

Rådmannen vil minne om endringene i inntektssystemet for kommunene i 2011, som innebar en omfattende omfordeling av inntekter mellom kommunene. Ved en omlegging av kostnadsnøkkelen i inntektssystemet ble utgiftsbehovet i Ringsaker beregnet til å være lavere enn landsgjennomsnittet, mens kommunen før endringene hadde et beregnet utgiftsbehov som var over landsgjennomsnittet. I 2014 trekkes kommunen 14,3 mill. kroner gjennom utgiftsutjevningen.

Korrigerings for vedtak, lønnsoppgjør m.m.

Budsjettforslaget er på vanlig måte korrigert for helårsvirkning av tiltak som er satt i gang i løpet av 2013 og tiltak som er vedtatt iverksatt i 2014. I tillegg er det innarbeidet helårsvirkninger av lønnsoppgjør og endrede pensjonsvilkår. Budsjettforslaget er oppdatert i forhold til øvrige endringer i kommunens rammevilkår.

Sentrale inntektsforutsetninger

Noen av de sentrale inntektsforutsetningene som er lagt til grunn i rådmannens budsjettforslag kan stikkordsmessig sammenstilles slik:

- Ved budsjettering av skatt og rammetilskudd (frie inntekter) har rådmannen i budsjettforslaget tatt utgangspunkt i inntektsanslaget i beregningsteknisk dokumentasjon av inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner (Grønt hefte) som fulgte statsbudsjettforslaget for 2014 som ble fremlagt 14.10.2013.
- Det er budsjettert med eiendomsskatt i hele kommunen på til sammen 93,0 mill. kroner i 2014. Det er lagt til grunn en skattesats på 4,3 promille. Bunnfradraget holdes uendret på kr 110.000. Den budsjetterte inntekten fra eiendomsskatten er trappet opp med 1 mill. kroner pr. år fra og med 2015 som følge av forventet bolig-, hytte- og næringsutbygging.
- I budsjett 2014 er det ført opp til sammen 44,3 mill. kroner i utbetaling av utbytte og renter fra Eidsiva Energi AS. For Vangsveien 73 AS er det forutsatt et utbytte på 1,2 mill. kroner. Tilsvarende beløp er lagt inn i de øvrige årene i økonomiplanperioden. Alle midlene går hvert år i sin helhet til å saldere driftsbudsjettet. Inntekter fra salg av konsesjonskraft er ført opp med 1,750 mill. kroner.
- Rentekompensasjonsordninger knyttet til tidligere utbygginger av skolebygg, sykehjem og omsorgsboliger er av Husbanken opplyst til å utgjøre 12,196 mill. kroner i 2014. Det er videre beregnet rentekompensasjon av en ramme på 79,858 mill. kroner, som er kommunens andel av total ramme for rentekompensasjon til skole- og svømmeanlegg på 15 mrd. kroner. Det søkes om rentekompensasjon av lån opptatt til Brøttum skole som er beregnet til 1,680 mill. kroner. Samlet er det ført opp 13,876 mill. kroner i forhold til ulike rentekompensasjonsordninger. Beløpet trappes ned utover i økonomiplanperioden etter hvert som lånene nedbetales.
- Det er budsjettert med 37,615 mill. kroner i vertskommunetilskudd for 2014. Endelig beløp vil først foreligge etter at statsbudsjettet er vedtatt. Tilskuddet er beregnet ut fra et frafall av tre vertskommunebrukere i 2012. Tilskuddet trappes ned i økonomiplanperioden i forhold til forventet frafall av brukere. Det vises til omtale av vertskommunetilskuddet senere i dokumentet under kap. 4.24.
- Kommunale betalingssetser er i utgangspunktet prisjustert med 3,1 pst. Enkelte satser har en noe høyere prisjustering mens andre har lavere. Det er imidlertid en del variasjoner bl.a. som følge av forskriftsbestemmelser og øvrige sentrale føringer på gebyrnivåene, bl.a. kravet til selvkost innefor VAR området. De enkelte betalingssetsene fremgår av hoveddel III i rosa bok.

Salg av kommunale eiendommer

I budsjett 2012 ble det vedtatt å utrede en rekke kommunale eiendommer for salg for å frigjøre kapital som senere kan disponeres til finansiering av investeringer, men særlig for å spare driftsutgifter i

forbindelse med eiendommene. Flere eiendommer er enten solgt eller vil bli lagt ut for salg. Noen boligeiendommer er beholdt for å øke tilbudet til vanskeligstilte i boligmarkedet. I budsjett 2013 informerte rådmannen om at han ville undersøke om det er flere eiendommer som kan selges. Følgende eiendommer vurderes nå som aktuelle å utrede nærmere for eventuelt salg:

- Holotoppen (tidligere bofellesskap)
- Mauset skole (nedlagt)
- Jølstad skole (nedlagt)
- Kårtorp barnehage (nedlagt)

Salg av kommunale eiendommer vil frigjøre kapital som senere kan disponeres til finansiering av investeringer, men vil også bidra til å spare driftsutgifter i forbindelse med eiendommene. Det foreslås at det gis en fullmakt til administrasjonen til å utrede/vurdere og eventuelt realisere eiendomssalget.

1.1.5 Om dokumentene

Budsjettdokumentene presenteres etter inndelingen i virksomhetsområder og resultatenheter i henhold til organiseringen av kommunens administrative og tjenesteproduserende virksomhet.

Dokumentets tekstdel (blå bok) er inndelt i seks hoveddeler med vedlegg. Hoveddel I er en presentasjon av sentrale forutsetninger/rammebetingelser, kommunens plansystem og budsjettprosess og utvalgte KOSTRA nøkkeltall. Hoveddel II fremviser den økonomiske helheten i budsjettforslaget. Forslaget kommenteres på overordnet nivå. Foreslåtte endringer i forhold til 2013 presenteres særskilt i egne tabeller for henholdsvis nye drifts- og investeringstiltak. Hoveddel III omhandler bolig- og tomtetilrettelegging. Hoveddel IV omtaler forslaget for hvert enkelt virksomhetsområde. I hoveddel V kommenteres endringer i økonomireglementet og gebyrregulativet. I hoveddel VI har rådmannen tatt inn sitt forslag til vedtak om budsjettet 2014 og økonomiplan 2014-2017.

Dokumentets talldel (rosa bok) presenterer forslaget til drifts- og investeringsbudsjett fordelt etter virksomhetsområde på hovedartsgruppe i samsvar med det spesifikasjonsnivået som det er lagt opp til i økonomireglementet. Investeringsbudsjett er i tillegg spesifisert pr prosjekt. I dokumentet inngår også andre spesifikasjoner og hovedoversikter til årsbudsjettet, samt forslag til økonomireglement og gebyrregulativ. Videre er oversikter knyttet til økonomiplanen tatt inn i rosa bok.

På kommunens internettsider (www.ringsaker.kommune.no) vil det være tilgjengelig mer detaljerte talloppstillinger (gul bok). Disse detaljoppstillingene er kun tilgjengelig på internett. Hele budsjettforslaget er også tilgjengelig her.

1.2 Rammebetingelser og økonomiske forutsetninger

1.2.1 Innledning

I denne delen av dokumentet presenteres de overordnede økonomiske rammebetingelsene, samt de gjennomgående forutsetninger som budsjett- og økonomiplanforslaget bygger på. De nærmere inntektsanslagene for Ringsaker kommune presenteres i hoveddel IV.

Kommunesektorens samlede inntekter anslås til om lag 422 mrd. kroner i 2014. I tabell 1.2.1.1 anslås sammensetningen av inntektene i 2014 og nominell endring fra 2013.

Tabell 1.2.1.1 Kommunesektorens inntekter i 2014

	Mrd. kroner	Andel av samlede inntekter (pst.)	Nominell endring i pst. fra 2013 ¹⁾
Frie inntekter	319,7	75,8	4,1
Skatteinntekter	168,4	39,9	3,5
Rammetilskudd	151,4	35,9	4,8
Øremerkede tilskudd ²⁾	19,4	4,6	10,1
Gebyrer	55,2	13,1	3,6
Momskompensasjon	19,8	4,7	7,0
Andre inntekter	7,7	1,8	3,0
Totalt	421,8	100,0	4,5

1) Ved beregning av endring er det tatt utgangspunkt i anslag på regnskap for 2013 korrigert for oppgaveendringer.

2) Ekskl. tilskudd til kommunenes arbeid med flyktninger, personer med opphold på humanitært grunnlag og asylsøkere

Kommunesektorens skatteinntekter og rammetilskudd er sektorens frie inntekter. De frie inntektene utgjør om lag 76 pst. av samlede inntekter. Andelen skatteinntekter og rammetilskudd er henholdsvis om lag 53 pst. og om lag 47 pst. av de frie inntektene. Disse inntektene kan disponeres fritt innenfor rammen av lover og regelverk og gir kommunesektoren rom for lokal tilpasning.

Øremerkede tilskudd skal benyttes i tråd med formålet som er angitt for bevilgningen. Andelen øremerkede tilskudd utgjør 4,6 pst. av de samlede inntektene. Etter innlemmingen av de øremerkede tilskuddene til barnehager i rammetilskuddet i 2011, er andelen øremerkede tilskudd på et historisk lavt nivå.

Gebyrinntekter er kommunale eiendomsavgifter og egenbetaling for tjenester som leveres av kommunen, eksempelvis tekniske tjenester, helse- og omsorgstjenester og barnehager. Gebyrinntektenes andel av de samlede inntektene anslås til 13,1 pst. i 2013.

Momskompensasjon er refusjon til kommunesektoren for anskaffelser som er merverdiavgiftspliktige og utgjør en andel på 4,7 pst. av de samlede inntektene.

1.2.2 Hovedtrekkene i statens økonomiske opplegg for kommunesektoren

Kommunesektorens inntekter i 2013

I revidert nasjonalbudsjett 2013 ble realveksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2013 anslått til 4,9 mrd. kroner, hvorav 2,4 mrd. kroner var frie inntekter. Veksten ble regnet fra regnskapet for 2012.

Ny informasjon om skatteinngangen trekker i retning av at kommunesektorens skatteinntekter i 2013 kan bli 1,8 mrd. kroner høyere enn anslått i revidert nasjonalbudsjett 2013. Den samlede pris- og kostnadsveksten i kommunesektoren (deflatoren) anslås til 3,0 pst i 2013, mens lønnsveksten anslås til 3,5 pst.

Den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2013 anslås etter dette til 6,7 mrd. kroner, tilsvarende 1,8 pst. Realveksten i de frie inntektene anslås til 4,2 mrd. kroner, tilsvarende 1,4 pst.

Sammenlignet med anslaget i revidert nasjonalbudsjett for 2013, er vekstanslagene både for samlede og frie inntekter oppjustert med 1,8 mrd. kroner.

I statsbudsjettet for 2014 foreslås det at kompensasjonsgraden i toppfinansieringsordningen for ressurskrevende helse- og sosialtjenester reduseres fra 80 til 77,5 pst. med tilbakevirkende kraft. Utgifter til ressurskrevende tjenester på om lag 214 mill. kroner som staten tidligere har dekket, vil dermed bli belastet kommunene fra 2013.

Som omtalt i 2. tertialrapport 2013 innebærer det oppjusterte skatteanslaget på 1,8 mrd. kroner en anslått økning av frie inntekter for Ringsaker på 8,114 mill. kroner i forhold til revidert anslag etter 1. tertial 2013, fordelt med en økning i skatteinntektene på 1,380 mill. kroner og en økning i rammetilskudd (inntektsutjevningen) med 6,737 mill. kroner.

Ved utarbeidelsen av skatteanslaget for 2014 har rådmannen lagt til grunn at den anslåtte skatteinngangen i 2013 blir som forutsatt i rapporten etter 2. tertial 2013.

Kommunesektorens inntekter i 2014

I kommuneproposisjonen 2013 la regjeringen opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på mellom 6 og 6,5 mrd. kroner i 2014. Det ble varslet at mellom 5 og 5,5 mrd. kroner av veksten ville være frie inntekter.

I forslaget til statsbudsjett 2014 legges det nå opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2014 på 7,7 mrd. kroner, tilsvarende 2,0 pst. Av veksten er 5,2 mrd. kroner frie inntekter. Det tilsvarer en realvekst i frie inntekter på 1,7 pst. Veksten er regnet fra anslått inntektsnivå i 2013 i revidert nasjonalbudsjett for 2013.

Veksten i frie inntekter foreslås fordelt med 4,3 mrd. kroner til kommunene og 0,9 mrd. kroner til fylkeskommunene. Av veksten i frie inntekter til kommunene er 180 mill. kroner koplet til en særskilt styrking av helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Videre er 27 mill. kroner av veksten knyttet til utdanning av deltidsbrannpersonell.

Pris- og lønnsvekst i kommunesektoren (deflatoren) i 2014 er anslått til 3,0 pst., som er et vektet anslag for lønnsvekst på 3,5 pst. og prisvekst på 2,0 pst. Kommunesektoren er kompensert for dette innenfor de foreslåtte inntektsrammene for 2014. Realveksten i kommunesektorens inntekter kommer altså i tillegg til kompensasjonen for pris- og lønnsvekst.

I tabell 1.2.2.1 er realveksten i kommunesektorens inntekter i 2014 dekomponert. Veksten er regnet fra anslått inntektsnivå i 2013 i revidert nasjonalbudsjett for 2013.

Tabell 1.2.2.1: Realvekst i kommunesektorens inntekter i 2014 (mrd. kroner)

Frie inntekter	5,2
Tiltak finansiert over rammetilskuddet ¹⁾	1,0
Øremerkede tilskudd	1,2
Gebyrinntekter	0,3
Samlede inntekter	7,7

¹⁾ Inntektsendringer knyttet til nye eller utvidede oppgaver, avvikling av oppgaver, regelendringer mv. Disse inntektene kommer i tillegg til veksten i frie inntekter.

Veksten i frie inntekter i 2014 må ses i sammenheng med kommunesektorens anslåtte merutgifter knyttet til befolkningsutviklingen. Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) utarbeider anslag for merutgifter for kommunesektoren knyttet til den demografiske utviklingen. Beregningene forutsetter at dekningsgrad, standard og produktivitet i tjenesteytingen er uendret. Beregninger utført av TBU indikerer at kommunesektoren kan få merutgifter på om lag 3,3 mrd. kroner knyttet til den demografiske utviklingen i 2014. Dette er utgifter som må dekkes av

kommunesektorens samlede inntekter. Departementet anslår at om lag 2,8 mrd. kroner må dekkes av frie inntekter, mens om lag 0,5 mrd. kroner blir kompensert gjennom øremerkede tilskudd og gebyrinntekter.

Anslaget på kommunesektorens skatteinntekter i 2014 bygger blant annet på om lag 1 pst. sysselsettingsvekst i norsk økonomi og 3,5 pst. lønnsvekst fra 2013 til 2014.

I kommuneproposisjonen 2011 ble det signalisert at skattøren skal fastsettes ut fra en målsetting om at skatteinntektene for kommunene skal utgjøre 40 pst. av de samlede inntektene. Det foreslås at den kommunale skattøren for personlige skatteyttere i 2014 settes ned 0,2 prosentpoeng til 11,4 pst., mens den fylkeskommunale skattøren foreslås holdt uendret på 2,65 pst.

Tabell 1.2.2.2 viser anslag på frie inntekter til primærkommunene i 2013 og 2014. Inntektene i 2013 er anslag på regnskap korrigert for oppgaveendringer.

Tabell 1.2.2.2: Frie inntekter i primærkommuner i 2013 og 2014 (nominelle priser). Beløp i mill. kroner

	2013	2014	Pst. endring
Skatter i alt	135 817	140 177	3,2
<i>Herav skatt på inntekt og formue</i>	<i>126 950</i>	<i>131 200</i>	<i>3,3</i>
Rammetilskudd	115 922	121 920	5,2
Sum frie inntekter	251 739	262 097	4,1

Den nominelle veksten i kommunenes frie inntekter anslås til 4,1 pst. i 2014, regnet fra anslag på regnskap 2013. Med anslått prisvekst for kommunesektoren på 3,0 pst. i 2014, tilsvarer dette en realvekst på 1,1 pst.

Situasjonen for de enkelte kommuner vil naturlig nok variere i forhold til alle makrobeskrivelsene foran. Til orientering ligger Ringsaker kommune under det gjennomsnittlige nivået for frie inntekter; nærmere bestemt på 95 pst. i 2012 hvis en ser bort fra eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter. Hvis en tar med eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter, ligger Ringsaker kommune på 94 pst. av gjennomsnittlig nivå i 2012. Disse inntektsforskjellene fremstår etter at en har korrigert for ulikheter i utgiftsbehovet.

Størrelsen på og utviklingen av de frie inntektene er særlig avgjørende for vurderingen av økonomiske forutsetninger og hvilken handlefrihet en dermed kan legge til grunn for økonomiplanperioden. Dette har igjen konsekvenser for hvilke tjenestetilbud kommunen kan gi innbyggerne.

Beregningene av hva Ringsaker kommune for egen del kan budsjettere med under de ulike inntekstpostene, er vist i kapittel 4. De konkrete anslagene vedrørende skatt og rammetilskudd er presentert i kapittel 4.24 under omtalen av virksomhetsområde 90 Felles.

1.2.3 Endringer i oppgaver, regelendringer, tilskuddsordninger mv.

I statbudsjett 2014 er det redegjort for endringer i oppgaver, regelendringer, tilskuddsordninger mv. Endringene knytter seg i hovedsak til områdene helse og omsorg, skole, samt barn og unge. Konsekvensene av endringene for Ringsaker er beregnet og innarbeidet i budsjett 2014 og økonomiplan 2014-2017. Det vises til egne kommentarer om dette i hoveddel IV.

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Som varslet i kommuneproposisjonen for 2014 er 180 mill. kroner av veksten i kommunesektorens frie inntekter begrunnet med behovet for styrking av helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Midlene inngår i rammetilskuddet til kommunene, men fordeles særskilt basert på antall innbyggere i alderen 0–19 år. Fordelingen i 2014 vises særskilt i tabell C i Grønt hefte.

Investeringsstilskudd til etablering av heldøgns omsorgsplasser

Regjeringen vil gi investeringsstilskudd til bygging og fornying av 12.000 heldøgns omsorgsplasser innen utgangen av 2015, og vil utvide rammene ytterligere dersom søknadsinngangen fra kommunene tilsier det. For å legge til rette for fortsatt sterk kommunal satsing, foreslås det en tilsagnsramme på 2.020 mill. kroner til om lag 2.000 heldøgns plasser i 2014.

Øyeblikkelig hjelp døgntilbud

Regjeringen tar sikte på at kommunene fra 2016 får en lovpålagt plikt til å tilby øyeblikkelig hjelp døgnoophold. Det er lagt til grunn at det kommunale tilbudet bygges opp over en fireårsperiode fram til plikten trer i kraft. Kommunene kan søke om tilskudd fra Helsedirektoratet det året tilbudet starter opp. Tilskuddet dekker halvparten av de totale utgiftene til etablering og drift av tilbudet. Den andre halvparten tilføres kommunene direkte fra de regionale helseforetakene. Det er avsatt rammer for hver region. Om lag halvparten av landets kommuner har fått tilskudd i 2012 og 2013.

Det foreslås å øke bevilgningen til øyeblikkelig hjelp med 140 mill. kroner i 2014. I tillegg tilføres kommunene 140 mill. kroner fra de regionale helseforetakene knyttet til de konkrete samarbeidsprosjektene i 2014.

I takt med oppbyggingen av døgntilbud for øyeblikkelig hjelp avlastes kommunenes utgifter til medfinansiering av spesialisthelsetjenesten. For 2014 anslås kommunenes utgiftsreduksjon til 86 mill. kroner. Rammetilskuddet foreslås redusert tilsvarende.

Valgfag i ungdomsskolen

I Meld. St. 22 (2010–2011) Motivasjon – Mestring – Muligheter ble det varslet at regjeringen ville innføre valgfag på ungdomstrinnet. Dette ble fulgt opp med å innføre valgfag for 8. trinn fra høsten 2012 og valgfag for 9. trinn fra høsten 2013. Fra høsten 2014 foreslår regjeringen å innføre valgfag for 10. trinn. Valgfag utgjør 1½ time på hvert trinn, hvorav ½ time er ny tid og 1 time er en omfordeling av eksisterende timetall. Kommunenes merutgifter i 2014 som følge av valgfag for 10. trinn, er beregnet til om lag 68 mill. kroner. Kommunene foreslås kompensert med en tilsvarende økning i rammetilskuddet.

Rentekompensasjon for skole- og svømmeanlegg

I statsbudsjettet for 2009 ble ordningen med rentekompensasjon for rehabilitering av og investering i skole- og svømmeanlegg utvidet med sikte på å innføre en investeringsramme på 15 mrd. kroner over en åtteårsperiode. Fra 2009 til 2013 er til sammen 10 mrd. kroner faset inn i budsjettet. For 2014 foreslår regjeringen en investeringsramme på 1 mrd. kroner med en budsjetteffekt på 20 mill. kroner. Ordningen forvaltes av Husbanken.

Maksimal foreldrebetaling i barnehage

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2014 å fastsette maksimalprisen for en heltids barnehageplass til kr 2.360 per måned. Dette gir en reell reduksjon i maksimalprisen på 45 kroner per måned. Kommunene foreslås kompensert for merutgiftene ved en økning i rammetilskuddet på 163 mill. kroner.

Opptrapping mot to barnehageopptak i året

Regjeringen vil innføre to barnehageopptak i året gjennom en gradvis opptrapping, jf. Meld. St. 24 (2012–2013) Framtidens barnehage. Det foreslås å øke rammetilskuddet til kommunene med 241 mill. kroner i 2014, noe som gir rom for å etablere 2.900 nye barnehageplasser. Dette utgjør anslagsvis en tredjedel av plassene som kreves for å innføre to opptak. Kunnskapsdepartementet vil i forbindelse med at statsbudsjettet for 2014 blir lagt fram, sende på høring et forslag om endringer i barnehageloven. Forslaget innebærer en utvidelse av den lovfestede retten til barnehageplass, slik at barn som fyller ett år i september eller oktober neste år, blir sikret barnehageplass.

Kommunalt barnevern

Regjeringen foreslår å styrke det kommunale barnevernet med ytterligere 85 mill. kroner i 2014, med en helårsvirkning på 100 mill. kroner. Kommunene skal kunne søke om midler til 150 nye stillinger og til kompetanse- og samhandlingstiltak.

Regjeringen foreslår også å øke rammetilskuddet til kommunene med 15 mill. kroner i 2014 som kompensasjon for en endring i barnevernloven. Endringen innebærer at dagens ordning for tilsyn med barn i fosterhjem erstattes med et mer profesjonalisert og tydeligere kommunalt forankret tilsyn, jf. Prop. 106 L (2012–2013) Endringer i barnevernloven. Lovendringen trer i kraft 15. juli 2014 for å gi kommunene tilstrekkelig tid til å forberede seg til den nye tilsynsplikten. Helårseffekten av lovendringen anslås til 32 mill. kroner i 2015.

Kommunale egenandeler for institusjonsplasser i barnevernet

Regjeringen foreslår at den kommunale egenandelen ved institusjonsplassering økes med en tredjedel fra 1. januar 2014, til om lag kr 50.000 kroner per måned per barn. Det legges opp til at satsen vil bli ytterligere økt i 2015 og 2016. Kommunesektoren foreslås kompensert i 2014 ved en økning i rammetilskuddet på om lag 160 mill. kroner.

Refusjonsordningen for barneverntiltak for enslige mindreårige asylsøkere

Regjeringen foreslår å innføre en kommunal medfinansiering på 10 pst. av utgiftene over innslagspunktet for statlig refusjon av utgifter til barneverntiltak for enslige mindreårige asylsøkere. Det anslås at dette vil kunne innebære en reduksjon i refusjonsutbetalingene på 120 mill. kroner.

Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom

Regjeringen foreslår å opprette en nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom som har som mål å gi flere fattige barn og unge muligheter til å delta i ferie- og fritidsaktiviteter. Ordningen rettes mot alle landets kommuner og vil bli regulert i et eget rundskriv. Det foreslås en bevilgning på 96 mill. kroner i 2014.

Utdanning av deltidsbrannpersonell

For å legge til rette for å øke utdanningen av deltidsbrannpersonell, foreslår regjeringen at 36 mill. kroner fordeles særskilt innenfor rammetilskuddet til kommuner med utgangspunkt i antall deltidsbrannpersonell i hver kommune. Der det er vertskommunesamarbeid om brannvesen, fordeles midlene til vertskommunen. Midlene kan brukes til å dekke kommunenes egne utgifter forbundet med utdanningen og en kursavgift som fastsettes av Norges brannskole.

Rentekompensasjonsordningen for kirkebygg

Regjeringen foreslår en utvidelse av rentekompensasjonsordningen for kirkebygg, slik at det i 2014 kan gis tilsagn om rentekompensasjon tilsvarende en investeringsramme på 500 mill. kroner. Dette har en budsjetteffekt på 0,3 mill. kroner i 2014. Ved utgangen av første halvår 2013 var det gitt tilsagn for i alt 2,9 mrd. kroner innenfor ordningen. Ordningen forvaltes av Husbanken.

1.2.4 Lønns- og prisforutsetninger

I nasjonalbudsjett 2014 er det lagt til grunn en gjennomsnittlig lønnsvekst i 2014 på 3,5 pst. Dette er det samme som anslaget for 2013. Anslagene bygger på årets lønnsoppgjør og antakelser om den økonomiske utviklingen framover. I 2012 var årslønnsveksten 4,0 pst.

Konsumprisindeksen (KPI) anslås i nasjonalbudsjett å øke med 1,6 pst. i 2014. For 2013 er anslaget 1,9 pst, mens økningen i 2012 var på 0,8 pst.

Konsumprisindeksen justert for avgifter og utenom energivarer (KPI-JAE) anslås å øke med 1,8 pst. i 2014 og 1,5 pst. i 2013 mot 1,2 pst. i 2012.

Finansdepartementet har innhentet anslag for lønns- og privekst for 2014 fra ulike offentlige og private institusjoner som gjengis i tabellen under:

Tabell 1.2.4.1: Anslag pris- og lønnsvekst i 2014 (prosentvis endring fra 2013)

Institusjon	Tidspunkt	KPI (pst.)	Årslønn (pst.)
DNB	August 2013	2,1	3,5
Swedbank First Securities	September 2013	2,1	3,5
Handelsbanken	April 2013	1,5	3,8
LO	September 2013	2,0	-
Nordea	September 2013	1,6	3,7
Norges Bank	September 2013	2,3	4,0
NHO	September 2013	-	-
OECD	Mai 2013	1,7	-
SEB Enskilda Banken	August 2013	1,8	3,8
SSB	Mai 2013	1,9	3,8
Gjennomsnitt		1,9	3,7
Finansdepartementet	September 2013	1,6	3,5

Lønnsoppjøret for 2014 er et hovedoppgjør, og samlet forutsetter rådmannen i forslag til budsjett 2014 en ramme som utgjør om lag 3,8 pst. Det vil alltid være usikkerhet ved et slikt anslag. Av lønnsrammen utgjør overheng anslagsvis 0,4 pst. Til inndekning av oppjøret i 2014 føres det opp en bevilgning på 47,627 mill. kroner; hvilket tilsvarer om lag 3,4 pst. I den grad dette ikke er nok i forhold til hva som blir utfallet av lønnsoppjøret i 2014, så er hovedregelen at resultatene selv må dekke det overskytende. Forhold vedrørende budsjettering av lønnsreserven er nærmere presentert og begrunnet i kapittel 4.22 under omtalen av virksomhetsområde 88 Tilleggsbevilgninger.

Rådmannen har i forslaget til budsjett 2014 lagt til grunn en prisvekst på 1,5 pst. Andre driftsutgifter enn lønn er i budsjettforslaget for 2014 dermed i utgangspunktet kompensert med en slik prisvekst på 1,5 pst.

I tråd med praksis vektet sammen forutsetninger om lønnsvekst (rådmannen har her benyttet 3,8 pst. med vekt om lag 70 pst.) og prisvekst (rådmannen har her benyttet 1,5 pst. med vekt om lag 30 pst.). Dette sammenvektede uttrykket for kostnadsvekst brukes i rammeberegningen til fremskriving av inntektsartene/gebyrene. I rådmannens forslag til budsjett 2014 er dermed i utgangspunktet disse inntektsartene forutsatt å øke med om lag 3,1 pst. Det vises til nærmere presentasjon av foreslåtte endringer i de ulike kommunale betalingsordningene i kapittel 5.2, samt i omtalen av de respektive virksomhetsområder i kapittel 4. Selve forslaget til gebyrregulativ for 2014 er inntatt i kapittel 3.1 i rosa bok.

Økonomiplanen føres i faste priser med 2014-kroneverdi. Avdragene som innarbeides med løpende priser i basis, er deflatert med utgangspunkt i en sats på 2,0 prosent for 2015-2017.